

Utdanning for Bærekraftig Utvikling

Bilder og Gjenstander Verktøykasse for aktiv læring

THE CONSUMER CITIZENSHIP NETWORK
HØGSKOLEN I HEDMARK
2306 HAMAR, NORGE

© 2008 Forfatterne

ISBN: 978-82-7671-673-3

The CCN project has been carried out with the support of the European Community in the framework of the Socrates programme. The content of this publication does not necessarily reflect the position of the European Community, nor does it involve any responsibility on the part of the European Community.

Dette materiell er delvis finansiert av det irske utdannings- og vitenskapsdepartementet som en del av departementets bidrag til FN Tiåret for Utdanning for Bærekraftig Utvikling 2005-2014.

Redigert av:

MIRIAM O'DONOGHUE, Curriculum Development Unit (CDVEC), Dublin, Ireland
MELLA CUSACK, Curriculum Development Unit (CDVEC) / Trócaire, Ireland

Design og layout av:

GREGOR TORKAR, Lutra, Institute for Conservation of National Heritage, Slovenia

Norsk oversettelse:

Alexandra Klein, Høgskolen i Hedmark

Trykk:

Grafisk Partner Hamar AS

Takk til:

Dette materiell er resultatet av bidrag, refleksjoner og utviklingsarbeid, som er gjennomført av CCN oppdragsgruppen Task Group 8. Medlemmer av Task Group 8 (i alfabetisk orden) som følger:

- NADIA BOYADJIEVA, Foundation Europartners 2000, Bulgaria
- MELLA CUSACK, Curriculum Development Unit (CDVEC) / Trócaire, Ireland
- ANA CHRISTINA FIGUEIRA, University of Algarve, Portugal
- PETER GNIELZYK, Federation of German Consumers Organisation, Germany
- LEENA GRAEFFE, University of Helsinki, Finland
- STEINUNN ANNA GUNNLAUGSDÓTTIR, Society for Life-skill Teachers in Upper Secondary Schools, Iceland
- SJÖFN GUÐMUNDSDÓTTIR, Society for Life-skill Teachers in Upper Secondary Schools, Iceland
- LEENA LAHTI, Joensuu University, Finland
- HINDREK LOOTUS, Tallinn University, Estonia
- MARINO MELISSANO, Centro Tecnico Regionale di Ricerca sul Consumo Europeo – CTRRCE, Italy
- NUNO MELOESEL, ESELx, Portugal
- MIRIAM O'DONOGHUE, Curriculum Development Unit (CDVEC), Dublin, Ireland
- KAREN MUGLIETT, The University of Malta, Malta
- LONE SINGSTAD PÅLSHAUGEN, The Sophie Foundation / The Ideas Bank, Norway
- MARI SAGER, The Ideas Bank, Norway
- FERNANDA SANTOS, Portugese Association for Consumer Protection, Portugal
- GREGOR TORKAR, Notranjska Regional Park, Slovenia
- BISSERKA VELEVA, Sofia University, Bulgaria

Oppdragsgruppen ønsker å takke Victoria W. Thoresen, CCN prosjektleder og førstelektor på Høgskolen i Hedmark, Norge, for hennes råd og støtte i utviklingen av dette materialet.

Innhold

Side

Introduksjon	4
Verktøykasse for Bilder og Gjenstander	
The Consumer Citizenship Network (CCN)	
Task Group 8	
De Forente Nasjoners Tiår for Bærekraftig Utvikling	
Viktigheten av aktiv undervisning og læringsstiler i Utdanning for Bærekraftig Utvikling	6
Bruk av <i>Bilder og Gjenstander</i> som støtte til Undervisning for Bærekraftig Utvikling	8
Målgruppe for <i>Bilder og Gjenstander</i> verktøysettet	
Å velge gode bilder og gjenstander til Undervisning for Bærekraftig Utvikling	
Hovedaktiviteten i <i>Bilder og Gjenstander</i>	10
Evaluerings	12
Andre anvendelsesmåter for <i>Bilder og Gjenstander</i> til støtte for Undervisning for Bærekraftig Utvikling	13
Litteraturliste	14
Bakgrunnsinformasjon for verktøysettets bilder	15

Introduksjon

Verktøysett for Bilder og Gjenstander

Bilder og Gjenstander Verktøysettet er tiltenkt undervisere og lærere som er interesserte i Utdanning for Bærekraftig Utvikling.

I materialet presenteres bakgrunnen for utviklingen av verktøysettet som omfatter:

- Bakgrunnen for FN Tiåret for Utdanning for Bærekraftig Utvikling
- En oversikt over passende metoder til bruk i Utdanningen for Bærekraftig Utvikling

Inkludert er trinnvise instruksjoner for planlegging og utføring av aktiviteter ved hjelp av bilder og gjenstander rundt undervisning i bærekraftig utvikling. Et oppstartsbildesett er vedlagt.

Ytterligere materiell til oppfølging av dette verktøysett kan lastes ned fra hjemmesiden til Consumer Citizenship Network: <http://www.hihm.no/concit/>

The Consumer Citizenship Network (CCN)

The Consumer Citizenship Network er et Erasmus 3 tematisk nettverksprosjekt (CCN 2003-2006 og CCN2 2006-2009) ledet av Høgskolen i Hedmark, Norge.

CCN er et tverrfaglig nettverk av undervisere fra 131 høyere utdanningsinstitusjoner i 37 land og inkluderer FNs miljø, vitenskaps og kulturorganisasjon (UNESCO), FNs miljøprogram (UNEP) samt internasjonale medborgerskaps- og forbrukerorganisasjoner som alle anerkjenner det inntrengende behovet for konstruktive handlinger hos det enkelte individ når det gjelder å oppnå bærekraftig forbruk og global solidaritet.

The Consumer Citizenship Network arbeider med:

- å stimulere og koordinere forskning innen forbrukermedborgerskap
- å identifisere felles kompetanser og ressurser innen forbrukermedborgerskap
- å kartlegge utbredelsen av læreplaner innen læren om forbrukermedborgerskap
- å utvikle god praksis for undervisning og vurdering av utdanning i forbrukermedborgerskap

Task Group 8

Dette materiell er et resultat av arbeidsprogrammet foretatt av en CCN oppdragsgruppe (Task Group 8).

Målene til Task Group 8 er å:

- bidra til veksten av utdanning innen forbruker medborgerskap som et relevant "tverrfaglig tema på barne- og ungdomsskoletrinnet"
- forberede og gjennomføre lærerutdanningsseminarer i Utdanning for Bærekraftig Utvikling

Medlemmer fra CCN Task Group 8 møter Dublins ordfører for å diskutere Utdanning for Bærekraftig Utvikling.

Utdanning for Bærekraftig Utvikling-seminarene, som Task Group 8 medlemmer har utført, har lagt vekt på bruken av eksperimentell metode som nærmere stimulerer til Undervisning for Bærekraftig Utvikling enn til Undervisning om Bærekraftig Utvikling. Med andre ord er aktiv undervisning og læringsmåter (transformative eller omformende metoder) anvendt og ikke formelle eller tradisjonelle innfallsvinkler til undervisning og læring (transmissive eller overførende metoder).

Verktøysettet for Bilder og Gjenstander har vist seg å være et effektivt og morsomt undervisnings- og læringsmateriell på seminarer og har:

- stimulert utforskning av begrepene som er relatert til FNs Tiår for Bærekraftig Utvikling
- stimulert til gode samtaler rundt typene av metoder som er nødvendige for å øke bevisstheten og skape kritisk og informert tenking og valg og beslutninger blant elever.

Dette materiell bygger på den allerede veldokumenterte bruk av bilder og fotografier i undervisningssituasjoner. Det er en samling av ideer utviklet gjennom forsøk med både formelle og uformelle undervisere som har deltatt på seminarene om Undervisning for Bærekraftig Utvikling til CCN Task Group 8. Verktøysettet vil kunne fungere som en lett tilgjengelig oppstart for lærere/undervisere som ønsker å anvende en visuell tilgang til å utforske ulike sider av Bærekraftig Utvikling i deres undervisnings- og innlæringsomgivelser.

For effektivt å kunne anvende *Verktøysett for Bilder og Gjenstander* er det viktig å forstå formålet med FNs Tiår for Bærekraftig Utvikling og hvorfor metodene, som brukes sammen med elevene til å utforske begrepene rundt Undervisning for Bærekraftig Utvikling, er viktige.

De Forenede Nasjoners Tiår for Utdanning for Bærekraftig Utvikling (2005-2014)

De Forente Nasjoner har utropt årrekken fra 2005 til 2014 til et globalt "Tiår for Utdanning for Bærekraftig Utvikling". FN tiårets globale visjon handler om en verden hvor enhver har muligheten til å dra fordel av utdanning og lære verdiene, atferd og livsformer, som kreves i en bærekraftig fremtid og til en positiv samfunnsendring.

Der finnes et ufravikelig behov for å utvikle, styrke og spre bærekraftige tilnæringer og handlinger verden over. UNESCO, det ledende kontoret for Tiåret har gjort det tydelig at Bærekraftig Utvikling angår oss alle.

Hva er Bærekraftig Utvikling?

Bærekraftig Utvikling er en løpende og vidtfavnende sosial endringsprosess som gjør det mulig både å beskytte nålevende generasjoners livskvalitet og kommende generasjoners muligheter for livsvalg. I dag anerkjennes Bærekraftig Utvikling på globalt plan som måten å forbedre individers muligheter og oppnå sosial velstand, økonomisk vekst og forene dette med miljømessige aspekter. Bærekraftig Utvikling er derfor et vidtfavnende konsept for modernisert liv og arbeidsmønstre for det 21. århundre.

Hva betyr Utdanning for Bærekraftig Utvikling?

Det finnes felles enighet om at det ingen tid er å spille når det gjelder å få ført ut i livet bærekraftige tilnæringer og handlinger. Bærekraftighet kan ikke bli styrt fra sentralt hold gjennom en top-down strategi. Den må nødvendigvis involvere en sosial endringsprosess som påvirker alle folk og hvor alle individer må ta del. Læringsmiljøer spiller en viktig rolle når det gjelder om å lette arbeidet med disse nødvendige endringer.

Målet med Utdanning for Bærekraftig Utvikling er å styrke individer til aktiv deltagelse for å skape et økologisk bærekraftig, økonomisk og sosialt rettferdig miljø og fortsatt være oppmerksomme på den innbyrdes forbindelsen mellom de lokale og globale dimensjonene.

Utdanning for Bærekraftig Utvikling er relevant for enhver og søker å oppnå:

- forbedring innen for den sammenhengen som folk lever i
- skape nye muligheter for individer, samfunn og i økonomisk sammenheng
- skaffe en løpende og fortsatt prosess som fremmer aksept av sosiale endringsprosesser
- fremme globalt ansvar

Viktigheten av aktiv undervisning og læringsstiler i Utdanning for Bærekraftig Utvikling

Bærekraftig Utvikling er et tverrfaglig område som krever interaktive, deltakende og reflekterende fremgangsmåter. Elever må være i stand til å konstruere deres egen forståelse, egne meninger og verdier som et skritt i den felles søken etter en bærekraftig fremtid. Aktiv undervisning og læringsstiler kan lette denne prosessen. Mye er blitt skrevet om bruken av aktiv undervisning og læring i utdanningssammenheng og det følgende avsnittet gir i kort teoretisk form bruken av disse fremgangsmåter innen Utdanning for Bærekraftig Utvikling.

Oppdragspsykologer forteller oss at folk husker mye mer av hva de foretar seg i motsetning til hva de hører eller leser. For å heve studenters innlæring, burde undervisere, når dette lar seg gjøre, derfor forsøke å legge vekt på aktiv eksperimentell læring samt på bruken av problemer fra den virkelige verden. Husk det gamle kinesiske ordspråket:

"Jeg hører, og jeg glemmer
Jeg ser, og jeg husker
Jeg gjør, og jeg skjønner."

Hovedfokus i *Verktøysettet for Bilder og Gjenstander* ligger på de forskjellige strategiene som ofte står i motsetning til de overførende undervisningsmetodene. De overførende fremgangsmåtene kan for eksempel være en uformell samtale med eksperten som deler ut et innhold uten aktivt å involvere elevene. *Verktøysettet for Bilder og Gjenstander* oppfordrer derimot til aktive fremgangsmetoder i undervisningen og læringen fordi disse måtene gir flere muligheter for vekselvirkninger mellom undervisere og elever, blant elevene selv, samt underviserne og det gjeldende emnet.

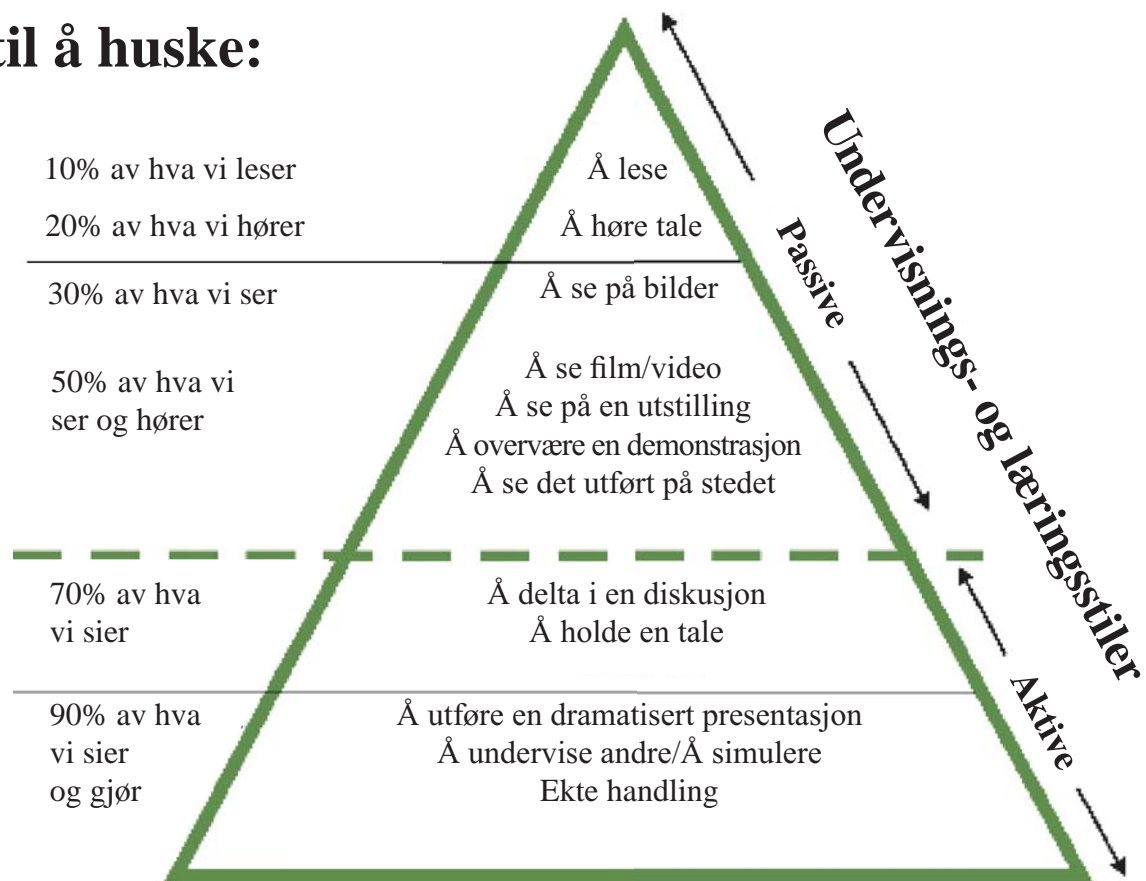
Sterling (2001) sammenligner de ulike fremgangsmåtene og verdiene til overførende (overføring av informasjon til elev) og omformende (eleven skaper og eier betydningen) metoder "som går bak undervisningsmetode for også å reflektere filosofi og mening med utdanning." En bearbejdet utgave av Sterlings sammenligning er illustrert i tabell 1.

Tabell 1: Forskjellene mellom overførende og omformende fremgangsmåter (Fra Sterling, 2001)

Tradisjonell fremgangsmåte Overførende	Aktiv fremgangsmåte Omformende
<ul style="list-style-type: none"> • Fokus på undervisning • Passiv elev • Lærerstyrt • Læring kun fra underviser • Læring fra ekspert • Læring fra feedback fra en nøkkelperson • Konkurransesammenheng • Bygger på regler • Konsistens/ensartethet • Hemmeligholdelse • Søker å hindre kopiering fra andre • Frykt for feiling • Læring ved notater • Formell layout av klasserom • Kort undervisningstid • Isolerte beslutninger • Resultatorientert	<ul style="list-style-type: none"> • Fokus på læring • Aktiv elev • Lærerveiledning • Læring fra hverandre • Oppdagelse under veiledning • Læring av mange personers reaksjoner • Samarbeidende omgivelser • Bygger på retningslinjer • Mangfold/fleksibilitet • Åpenhet/være felles om • Oppmuntring til å lære å låne • Læring av å feile • Læring av problemløsning • Uformell / fleksibel arrangering • Lengre undervisningstid • Involvering av andre • Prosesstenking

Figur 1: Læringspyramiden (Dale, 1957)

Etter to uker ser vi ut til å huske:

Læringspyramiden

Edgar Dale (1957) utviklet en læringspyramide (Figur 1) for å illustrere forholdene mellom undervisnings- og læringsstiler og innvirkningen disse har på hva eleven husker etter to uker. Pyramiden tydeliggjør at aktive fremgangsmåter som involverer læring ved handling kan hjelpe til å øke læring mest mulig.

De fleste elever har en foretrukket, eller en kombinasjon av, læringsstiler, som for enkelte kan være meget sterk preferanse. Noen elever foretrekker å se informasjonen (visuelle elever), noen foretrekker å høre informasjonen (auditive/hørsels- elever) og noen foretrekker læring ved handling (kinestetiske elever). Elever lærer som regel best når de får muligheten for å jobbe i deres foretrukne læringsstil.

I vår leting etter en bærekraftig utvikling blir det nødvendig på nytt å formulere vår stilling i forhold til miljøet. Vi har ikke råd til å fortsette med å gjenta våre feil. Vi må lete etter bedre løsninger med utgangspunkt i verdien til Utdanning for Bærekraftig Utvikling og omformende fremgangsmåter rundt læring kan hjelpe oss i denne prosessen.

Task Group 8 driver seminar om Utdanning for Bærekraftig Utvikling med undervisere i "Civic Social & Political Education" (CSPE) i Athlone, Irland 2007.

Bruk av Bilder og Gjenstander til støtte for Utdanning for Bærekraftig Utvikling

Målgruppe for verktøykassen for Bilder og Gjenstander

Verktøysettet for *Bilder og Gjenstander* henvender seg til lærere, veiledere og undervisere som jobber både innen formelle og uformelle undervisningsrammer. Aktivitetene kan tilpasses til bruk blant ulike deltakergrupper.

Verktøysettet for *Bilder og Gjenstander* kan benyttes innen de fleste fagfelt. Det kan i særlig grad være til nytte ved undersøkelse av vidtfavnende begreper som er forbundet med Utdanning for Bærekraftig Utvikling på lokale, nasjonale og globale nivåer.

Verktøysettet for *Bilder og Gjenstander* gir lærere, veiledere og undervisere en "kvikkstart". Håpet er at de etter en stund vil supplere verktøysettet med egne bilder og gjenstander og invitere elever til også å bidra.

Mål med verktøysettet for Bilder og Gjenstander:

- å forbedre læringsprosessen og få inn alternative metoder i læringsmiljøet for å oppfylle ulike behov og læringsstiler
- gjennom gruppearbeid å oppmuntre til en demokratisk og samarbeidende tilnæringsmåte
- å fremme en reflekterende og kritisk tenkning og muligheten til å stille spørsmålsteget ved antagelser og stereotyper; å diskutere forholdene mellom årsak og effekt; problemløsning
- å utvikle bevissthet om miljøet og betydningen av Bærekraftig Utvikling
- å hjelpe til forståelse ved å gi konkrete eksempler som knytter seg til Bærekraftig Utvikling
- å undersøke de positive og/eller negative effekter av hva som er avbildet på bildet eller gjenstanden ut i fra et økonomisk, sosiologisk, miljømessig og/eller kulturelt perspektiv
- å skape forbrukerbevissthet om rettigheter og forpliktelser når det gjelder mat, transport, bolig, energi osv.
- å håndtere de etiske utfordringer rundt forbruk

Et bilde skildrer
tusen ord

Valg av gode bilder og gjenstander til Utdanning for Bærekraftig Utvikling

Ved valg av et bilde eller en gjenstand bør underviseren eller læreren vurdere følgende:

Er bildet eller gjenstanden av god kvalitet? Er det/den leselig?

Vil bildet eller gjenstanden oppmuntre, fremme eller vekke til diskusjon rundt holdninger, verdier, overbevisning og meninger, formodninger, stereotyper osv. som er forbundet med temaer innen Utdanning for Bærekraftig Utvikling?

Det vil kanskje være nyttig å spørre:

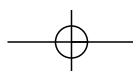
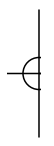
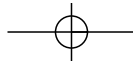
- Hva skjer på bildet?
- Hvor ble det tatt?
- Når ble det tatt?
- Hvorfra er bildet tatt?
- Hva sier bildet eller hva sier det ikke om Bærekraftig Utvikling?
- Er bildet eller gjenstanden positiv(t), nøytral(t) eller negativ(t) eller en blanding av disse?
- Hva gjør bildet eller gjenstanden interessant?
- Hva skjer i bakgrunnen?
- Hva kunne tenkes å skje utenfor bildets ramme?
- Hvilke følelser er ut i fra to perspektiver forbundet med bildet: perspektivet til den fremtredende gjenstanden og beskuersens perspektiv?
- Hvilke spørsmål forblir ubesvart av bildet eller gjenstanden?

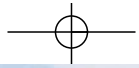
I utarbeidelsen av en overordnet bilde- og gjenstandssamling bør underviseren eller læreren overveie følgende:

Samle inn en avvekslende representasjon av bilder og gjenstander som spenner fra det lokale til det globale nivået i stedet for å legge vekt på bilder og gjenstander fra, for eksempel, den tredje verden. Spørsmål om Bærekraftig Utvikling er aktuelle i alle samfunn.

Hverdagsbilder av rutinepregede handlinger, situasjoner eller gjenstander er som oftest de mest effektive. Bilder og gjenstander trenger ikke å ha en sjokkerende, overraskende eller begeistrende effekt.

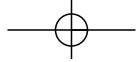

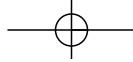

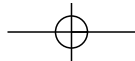
9

10

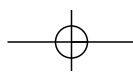
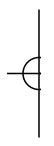

5

6

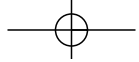

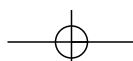
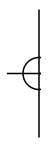
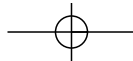

3

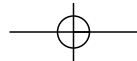

4

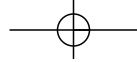

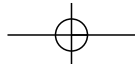
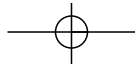

7

8

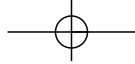
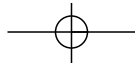

Hvis du tror du er for liten til å
gjøre en forskjell, så prøv å sove
i et lukket rom med en moskito.
(Afrikansk ordspråk).

Selv i det hverdagslige ser ulike elever ulike ting og har forskjellige oppfatninger og synsvinkler.

Selv om det ikke er tilsiktet, forsøk å ikke legge for mye vekt på særlige områder/emner som knytter seg til Bærekraftig Utvikling. Dette vil ved en forglemelse skje hvis man trekker inn for mange bilder/gjenstander som er knyttet til et tema som er ment å utgjøre en allmenn aktivitet innen Utdanning for Bærekraftig Utvikling f.eks. for mange bilder av avfall: gjenvinningsbøtter, et avfallsdeponi, gjenbruksdepoter, gatesøppel osv.

Når du bygger opp en samling av bilder og gjenstander, ha i bakhodet at de representerer en god spredning i de åtte nøkkelaktivitetstemaer til FN's Tiår for Utdanning for Bærekraftig Utvikling.

Nøkkelaktivitetstemaene i FN's Tiår for Utdanning for Bærekraftig Utvikling er:

- Kjønnenes likestilling
- Kulturelt mangfold
- Fremme helse
- Fred og sikkerhet for menneskeheten
- Miljø
- Bærekraftig urbanisering
- Utvikling av landlege områder
- Bærekraftig forbruk

(For mer informasjon se: www.unesco.org/education/desd/)

Bilder og Gjenstander: Bakgrunnsinformasjon

Når du sammensetter bilder og gjenstander samle da også bakgrunnsinformasjon om hver(t) enkel(t) bilde eller gjenstand. Denne informasjon kan være nyttig å dele med deltakerne.

Gjelder det for eksempel et fotografi vil følgende informasjon være til nytte:

- Navnet på personen som frembrakte fotografiet
- Navnet på personen som tok bildet
- Stedet hvor fotografiet ble tatt
- Hvilken dato fotografiet ble tatt
- Hva som skjer på bildet

'Bruken av bilder i en verden hvor bilder dominerer og hvor folk synes at det er greit å analysere bilder gjør øvelsen mindre skremmende enn en aktivitet utelukkende med bruk av ord'.

'Bildebruk er en meget viktig måte å undervise studenter i å tyde symboler og tegn slik at de blir mer bevisste om innflytelsen til visuelle budskaper. De unges livsverden er meget visuell (TV, PC'er osv.). Unge folk mottar konstant visuelle budskaper ofte uten å være klare over den innflytelsen som det visuelle budskapet har hatt på dem'.

'Bildemangfoldet er essensielt, særlig bilder fra den tredje verden, slik at fokus ikke bare legges på de emner som er velkjente for deltakerne'

'Et bilde aktiverer en persons fantasi og kreativitet. Det er så mange ulike ting å avlese på et bilde og det finnes så mange måter å tolke det som er sett'

- Såfremt det er avbildet personer på fotografiet, er det da blitt søkt om tillatelse til å bruke bildet i undervisningsmessig sammenheng, som en del av en aktivitet eller et materiell?
- Hva motiverte fotografen til å ta bildet – fanget situasjonen, scenen eller sammenhengen fotografens interesse?
- Hvilken forbindelse finnes det mellom fotografiet og Utdanning for Bærekraftig Utvikling?

Etiske overveielser rundt fotografering og valg av gjenstander

Ved bruk av bilder som avbilder personer er det viktig å respektere individets integritet ved å søke om vedkommendes (eller foresattes) tillatelse til å benytte bildet i undervisningsøyemed. Verdiene som understøtter Utdanning for Bærekraftig Utvikling må kunne si noe om valget og typen av de anvendte bilder og gjenstander.

Disse verdiene inkluderer:

- respekten for de individene som er avbildet på bilder eller de som kan vært involvert i produksjonen av en gjenstand
- troen på alle folks likeverd
- aksepten av behovet for å fremme rettferdighet, solidaritet og rettferd (fra Dochas, 2006).

Det var en gang en stor skogbrann, og alle fuglene og dyrene flyktet. Kolibri dro ned til elven og samlet opp en dråpe vann. De andre fuglene lo. 'Hva driver du med?' spurte de. Hun svarte, 'Jeg gjør hva jeg kan'.

Indiansk-amerikansk fortelling

Hovedaktiviteten i Bilder og Gjenstander

For å kunne arbeide effektivt krever denne aktiviteten åtte eller flere deltakere. Det er særlig effektivt med større grupper fordi deltakernes engasjement i læringsprosessen på denne måten sikres.

Hva trengs?

En samling av bilder og gjenstander som representerer både positive og negative sider av Bærekraftig Utvikling. Bildene i denne verktøykassen vil kunne hjelpe deg i gang med din egen samling. Fjern bildene fra heftet og skjær eller klipp som anvist.

Typene av bilder og gjenstander som passer seg for denne aktivitet kan inkludere:

- bilder, fotografier, plakater
- reklamer
- tegninger, malerier
- gjenstander, kulturgjenstander
- kort med nøkkelord eller utsagn
- avisutklipp
- blanke ark og merkepenner.

Hvordan aktiviteten fungerer

Steg 1 Et utvalg av bilder og gjenstander spres ut i rommet hvor deltakerne har plass til å vandre rundt og utforske dem. Åpen gulvplass er perfekt dersom ikke bord er tilgjengelige.

Steg 2 Hver deltaker inviteres til å velge ett bilde eller en gjenstand som gir "gjenlyd" hos den enkelte, det vil si at den eller det representerer noe viktig eller gir et viktig utsagn om Bærekraftig Utvikling.

Deltakerne kan, om ønsket, velge et av de blanke arkene og notere egne ord eller utsagn på dette.

Steg 3 Deltakere inviteres til å danne par og dele det valgte bildet eller gjenstanden med hverandre. De bør forklare hverandre årsaken til valget.

Steg 4 To par bør gå sammen og danne en gruppe på fire. Hvert bilde eller hver gjenstand diskuteres og gruppen må jobbe sammen om å prioritere bare et bilde eller en gjenstand som kan representere gruppen og som vil bli delt med samtlige i rommet under de følgende overskrifter:

- en forklaring på hvorfor bildet eller gjenstanden ble valgt som representativt for gruppen
- prosessen som foregikk for å nå til enighet om et bilde eller en gjenstand
- verdien av aktiviteten på vei mot en diskusjon forbundet til Bærekraftig Utvikling
- hvilke nøkkelpunkter eller -områder som dukket opp til diskusjon forbundet til Bærekraftig Utvikling.

Under Steg 4 bør underviseren/læreren sirkulere blant gruppene for å sjekke at alle bidrar og for å lytte etter mulige interessante diskusjonspunkter som kan settes i fokus under Steg 6 (fellesdiskusjonsfase).

Steg 5 Hver gruppe velger ut en person som vil snakke på vegne av de fire gruppe-medlemmer.

Steg 6 Talspersonen fra hver enkelt gruppe deler deres bilder eller gjenstander med de øvrige gruppene og det legges opp til en fellesdiskusjon som ledes av underviseren/læreren.

Det kan være nyttig for underviseren/læreren å dele noe bakgrunnsinformasjon om bildet/gjenstanden

under fasen med diskusjon i plenum. Dette vil kunne ha fokus på hvordan bilder/gjenstander er åpne for ulike tolkninger og hvordan det må sørges for å unngå generaliseringer, fordømmende og/eller stereotypiske kommentarer.

Ved å sørge for en umiddelbar og videre sammenheng til diskusjonen skapt på bakgrunn av bildet eller gjenstanden kan man få frem en bedre og bredere forståelse av realitetene, kompleksitetene og utfordringene rundt Bærekraftig Utvikling.

Bakgrunnsinformasjon om bildene finnes på innsiden av heftets omslag.

Noen av fordelene ved bruk av denne aktiviteten er presentert i tabell 2.

Tabell 2: Fordeler ved den aktive metoden i Bilder og Gjenstander

Aktivitetssteg	Fordel
Steg 1: En samling av ulike bilder og gjenstander blir presentert	De ulike bildene og gjenstandene appellerer til ulike sanser og læringsstiler osv.
Steg 2: Hver deltaker inviteres til å velge et bilde eller en gjenstand	Det finnes ikke rette eller gale svar /valg, for alle bilder og gjenstander er på en eller annen måte knyttet til Bærekraftig Utvikling
Steg 3: Deltakere er invitert til å danne par og dele opplevelsen av det bildet eller den gjenstanden som den enkelte har utvalgt	Dette er mindre skremmende i begynnelsen enn å dele opplevelsen av bildet/gjenstanden med en større gruppe og gir muligheten til å diskutere og lytte til den andres synsvinkel
Steg 4: Gruppen med fire personer velger ett bilde eller en gjenstand	I en liten gruppe oppmuntres til en demokratisk prosess for valg av beslutninger på en mindre skremmende måte.
Steg 5: En person fra hver gruppe nomineres for å snakke på gruppens vegne	Dette gir muligheten for å ta rollen som rapportør og formidle informasjonen som ble delt på gruppediskusjonene
Steg 6: Diskusjon i plenum	Dette utvider synspunkter og perspektiver

'Jeg synes det er en fantastisk måte å kombinere visualisering, ord og følelser rundt en ting og forbinde dem til Bærekraftig Utvikling. Når du har et utvalgt bilde i dine hender og du skal omsette dine følelser til ord og beskrive dem for andre, da oppdager du hvordan dette er viktig for deg. Dette er en god måte å finne ut hva Bærekraftig Utvikling betyr for deg og andre og å se variasjonen i meninger og synspunkter folk har om dette'

'Bruk av bilder blant deltakere med ulike språkevner (enten med ulike morsmål eller språknivåer) letter kommunikasjonen'

*'Det er gøy!
Elever elsker å se på og diskutere bilder og gjenstander'*

'Aktiviteten er mye i tråd med teorien om "mutippel intelligens". Elever kan velge mellom bilder, gjenstander og tekst (artikler fra aviser eller tidsskrifter). Det burde derfor være mulig for enhver student å finne en ting som passer til hvordan de best eller helst lærer'

Evaluering

Aktivitet rundt Bilder og Gjenstander Grupperefleksjon

Når et bilde eller en gjenstand er blitt utvalgt til å representere deres gruppe, så tenk igjennom spørsmålene nedenfor og skriv notater før dere rapporterer tilbake i plenum:

Hvorfor ble dette bildet eller denne gjenstanden utvalgt til å representere deres gruppe?

Hvilken prosess fant sted for at dere alle skulle bli enige om valget av dette bilde eller denne gjenstand?

Hvor stor en betydning hadde bildene og gjenstandene på veien mot en diskusjon omkring Bærekraftig Utvikling?

Hvilke nøkkelpunkter eller -områder kom opp i deres diskusjon omkring til Bærekraftig Utvikling?

Andre kommentarer?

Alternative anvendelsesmåter for bruk av Bilder og Gjenstander til støtte for Utdanning for Bærekraftig Utvikling

Vis og fortell

Be deltakerne medbringe et fotografi som de selv har tatt eller en gjenstand som de har laget eller kjøpt og som har en eller annen forbindelse til Bærekraftig Utvikling.

Inviter hver deltaker til å dele bildet eller gjenstanden med andre deltakere og forklare bakgrunnen og betydningen til bildet eller gjenstanden.

Positiv og negativ

Inviter deltakerne til å velge to bilder/gjenstander i stedet for en/et; en som sier noe positivt om en side av Bærekraftig Utvikling og en som sier noe negativt. Deretter kan deltakerne danne par og deretter grupper av fire personer som i hovedaktiviteten for Bilder og Gjenstander.

Jeg er her, fordi...

I begynnelsen av et Utdanning for Bærekraftig Utvikling-seminar inviteres hver deltaker til å velge et bilde/gjenstand som minner dem om hvorfor de er på seminaret eller hvorfor de er involvert i denne type arbeid. Dernest skal de finne en for dem ukjent person i rommet og dele bilde/gjenstand med vedkommende.

Bytte

Hver deltaker velger et bilde eller en gjenstand. To deltakere setter seg deretter sammen og bytter bilder/gjenstander. Hver deltaker prøver deretter å gjette den andre personens valg av nettopp dette bildet eller denne gjenstanden. Etter få minutters tenkepause møtes de to deltakerne og presenterer en hypotese for hverandre før de forteller hverandre det rette svaret.

Gruppe tenketank

Gi hver gruppe (på ca. fire personer) et bilde limt på midten av et stort ark papir eller kartong.

Gi dem en gul lapp og merkepenner. Inviter gruppen til å gi respons på bildet med nedskrevne ord eller uttalelser på de gule lappene, som plasseres rundt om bildet. Inviter hver gruppe til å plassere sitt bilde med uttalelser på veggen slik at de andre kan se det.

Karusell gruppe tenketank

Begynn aktiviteten på samme måte som gruppetenketanken ovenfor. Men sørg for at hver gruppe mottar et

sett av lapper i ulike farger. Gi hver gruppe et minutt til å svare på deres bilde og sette på lapper med ord eller uttalelser rundt bildet.

Inviter hver gruppe til å gi videre deres ark til den neste gruppen som kan supplere med ord, uttalelser eller respons på lappene til den forrige gruppen. Fortsett med dette i karusellstil rundt i rommet. På slutten av aktiviteten plasseres plakatene med bildene og kommentarene på veggen. Det vil tydelig fremgå av lappfargene hvordan ideene og kommentarene er bygd opp og har utviklet seg i takt med at aktiviteten gikk fra gruppe til gruppe i rommet.

Sammenlign og finn kontraster

Gi hver gruppe et bilde og inviter dem til å sammenligne og finne kontraster mellom deres liv med hva de "ser" på bildet.

Virtuelt intervju

Gi hver gruppe et bilde som viser minst en person. Inviter gruppen til å skrive en liste med spørsmål de ville stille den personen hvis de hadde muligheten til å intervju vedkommende.

Sortering

Skriv ned hver av de åtte nøkkelaktivitetstemaene til FN på et eget ark. Plasser arkene på veggen på ulike men godt synlige plasser i rommet.

Fordel på gulvet et stort utvalg av bilder og gjenstander som knytter seg til Utdanning for Bærekraftig Utvikling.

Inviter deltakere til å sortere bildene og gjenstandene og plasser hver(t) enkel(t) ved et av FN Tiårets nøkkelaktivitetstemaer. Deltakere kan være uenige om plasseringen og kan ønske å flytte et bilde eller en gjenstand til et annet nøkkelaktivitetstema.

Denne plasseringen og omrokeringen av bilder og gjenstander fortsetter inntil gruppen er fornøyd med samtlige plasseringer. Diskuter opplevelsen i gruppen.

"Lights, Camera, Action..."

Deltakere på et kreativt seminar om et særskilt emne innen Utdanning for Bærekraftig Utvikling kan skape deres egen pakke med bilder og gjenstander. De bes på forhånd om å bringe med digitalkameraer på

seminaret. Deretter inviteres de til å gå ut og ta fotografier av ting som sier noe om emnet Utdanning for Bærekraftig Utvikling (som et problem, et godt/dårlig eksempel, osv.) De må vende tilbake på et gitt tidspunkt og vise frem og snakke om deres bilder. Fotografiene kan bli lagt på minnepinne og vist på en bærbar PC eller projektor for et større publikum. Deltakerne kan også bringe med en hvilken som helst relevant gjenstand.

Tid for puslespill

Denne aktivitet er en god isbryter eller metode til å danne grupper. Hvis du for eksempel ønsker å dele inn en gruppe med 24 personer i 6 grupper á 4 personer gjøres følgende:

- velg ut 6 bilder og skjær hvert bilde i fire deler (som i et puslespill)
- spre bitene på midten av gulvet og be hver deltaker velge en bit
- inviter deltakerne til å bevege seg rundt i rommet for å finne deltakere med biter som passer til bildet
- når alle fire biter er funnet og gruppene har samlet seg, er det tid for å diskutere deres bilde.

Journalist

Forestill deg at du er en journalist som skriver en artikkel om Bærekraftig Utvikling for en nasjonal avis eller et tidsskrift. Skriv en overskrift og en liten artikkel som knytter seg til det valgte bildet.

Inspirerende ideer

Lag en utstilling av bilder og gjenstander i et rom. Inviter deltakerne til kort å skrive om et tema knyttet til Utdanning for Bærekraftig Utvikling. Utstillingen kan benyttes som inspirasjonskilde og hjelp til skrivingen.

Litteraturliste

Armstrong, T. (1993) *7 Kinds of Smart: Identifying and developing your own intelligences*. New York: Plume Books (Penguin).

Dale, E. (1957) *Audio-Visual Methods in Teaching*. New York, The Dryden Press, Inc.

Dochas (2006) *Code of Conduct on Images and Messages* - available at http://www.dochas.ie/documents/Images_and_Messages.pdf

Gardner, H. (1993). *Multiple Intelligences: The theory in practice*. New York: Basic Books, Inc.

Sterling, S. (2001) *Sustainable Education: Re-visioning learning and change*, Schumacher Briefing No.6: Schumacher Society, Green Books, Dartington

Warburton, K. (2003) *Deep Learning and Education for Sustainability*, *International Journal of Sustainability in Higher Education*, Vol. 4, No. 1, pp 44-56, Emerald, Bradford UK.

Consumer Citizenship Network
<http://www.hihm.no/concit/>

UN Decade of Education for Sustainable Development
www.unesco.org/education/desd/

Bakgrunnsinformasjon for bildene i Verktøysettet

BILDE NUMMER 1: TREINDUSTRI

Dette fotografiet viser en industri for dyrking av lerketrær i Egilsstaðir i Island. Treplanting er en viktig prosess. Imidlertid går debatten om det er passende å plante trær og om den langsiktige virkningen av å plante "ikke-opp-rinnelige" trær. Island hadde inntil nylig veldig få trær, men de kan fungere som løsning på problemet med jorderosjon forårsaket av vind og ekstrem sauedrift.

BILDE NUMMER 2: SKYER OVER RWANDA

Dette fotografiet ble tatt om bord i et Air Rwanda fly da det lettet fra Kigali Internasjonale Lufthavn. Rwanda ligger i Sentral Afrika og omtaltes ofte som landet med de tusen hauger. Det er et veldig vakkert område. Rwanda er et meget lite land med 8 millioner innbyggere, hvorav 7 millioner lever av jorda. Samspillet mellom miljø og befolkning spilte en rolle under folkemordet som begynte i 1994.

BILDE NUMMER 3: GEOTERMISK KRAFTSTASJON

Dette fotografiet viser en geotermisk kraftstasjon i Hellisheiði i Island. Geotermisk kraft benytter undergrunnsvarme for å skape damp. Dette er en bærekraftig energikilde som forurenser minimalt. Imidlertid påvirkes miljøet av selve kraftverksbygget.

BILDE NUMMER 4: FRUKTMARKED

Dette fotografiet viser et antall boder med frukt på markedet midt i Roma i Italia. Fotografiet viser det store utvalg av frukt og reiser spørsmål om frukten er dyrket lokalt eller organisk og om påvirkningene på miljø og menneskets helse.

BILDE NUMMER 5: PAPIRSKÅL

Denne fargerike fair tradeskålen ble laget i Vietnam av 100% resirkulert papir. For å skape skålen er papir fra tidsskrifter blitt viklet og limt i hånden. Det står fast på en liten viklet fot. Skålen ble kjøpt i Dublin i Irland, i en fair tradebutikk som drives av Oxfam.

BILDE NUMMER 6: IKKE-BÆREKRAFTIG AVFALLSINNSAMLING

Dette fotografiet ble tatt i Gamlebyen i Jerusalem i Israel. Fotografiet symboliserer skrøpeligheten og utilstrekkeligheten i avfallsinnsamling og resirkuleringssystemer. Avfall kan bli innsamlet og kastet i det høyre "hullet", men fra "baksiden" kan det nå tilbake til miljøet uten noen som helst behandling eller håndtering.

BILDE NUMMER 7: PARISERLYS

Dette fotografiet ble tatt Nyttårsdag i Paris i Frankrike. Lysene vekker romantiske forestillinger. Likevel påvirkes miljøet av den energien som anvendes til byens opplysning. Siden Paris er et så populært turistmål vil fotografiet kunne anvendes i diskusjoner rundt reiseliv og etikk.

BILDE NUMMER 8: SYKLER

Dette fotografiet ble tatt ved en togstasjon i Nederland. Sykling er en bærekraftig og sunn transportform og et middel til å redusere vår økologiske fotavtrykk. Trass tydelig positiv innvirkning på miljøet og den personlige helsen er sykkelbruk ikke veldig utbredt i europeiske land.

BILDE NUMMER 9: ATHEN

Dette fotografiet ble tatt fra Akropolis i Athen i Hellas. Akropolis står på den europeiske kulturarvlisten for monumenter. Den fantastiske utsikten viser Athen som nedenfor strekker seg i det uendelige, i en blanding av gamle ruiner og mer moderne bygninger og infrastruktur. Befolkningen i Athen og omegn er på rundt 4 millioner. Som en av verdens eldste byer har Athen vært konstant bebodd i mer enn 3000 år.

BILDE NUMMER 10: FØTTER

Dette fotografiet ble tatt i en gate i Sofia i Bulgaria i mai 2007. Føttene på bildet tilhører medlemmene av Consumer Citizenship Network (Task Group 8) fra Irland, Slovenia og Island. Fotografiet ble tatt under en diskusjon om våre økologiske fotavtrykk som et måleapparat for de påvirkninger livsstiler har på miljøet. Bildet vil også kunne brukes til å få i gang en diskusjon om produksjon av klesplagg og deres opprinnelse.

BILDE NUMMER 11: MYGG

Dette bildet med myggen og det afrikanske ordspråket kan stimulere til en diskusjon om viktigheten av den enkeltes handling og deltagelse. Elever vil kunne fundere over hvor ansvaret for Bærekraftig Utvikling ligger og/eller over den viktige forbindelsen mellom det lokale og det globale. Deltakere vil kunne diskutere berømte aktivister (som for eksempel Mahatma Gandhi) eller dele eksempler på aktivitet i deres egne nære omgivelser. De vil også kunne dele et hvilken som helst relevant ordspråk med hverandre eller tenke et ut på egen hånd.

BILDE NUMMER 12: EL-LEDNINGER

Dette fotografiet av elektrisitetsledninger ble tatt i Co. Wicklow i Irland. Det kan legge opp til diskusjonsemner som: hvor kommer denne energien fra; trenger vi virkelig all denne elektrisiteten; skadelige utslipp; brenselimport; stigende brenselutgifter; fornybar energi osv.

Dette Verktøysett for Bilder og Gjenstander består av en samling av ideer og materiell. Den er sammensatt av en oppdragsgruppe, Task Group 8, som samarbeider med Consumer Citizenship Network. Verktøysettet vil forhåpentlig tjene som en enkel start for lærere og undervisere som i deres undervisnings- og læringsmiljø ønsker å benytte en aktiv og visuell tilnærming i utforskningen av forhold rundt Bærekraftig Utvikling.

